

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. An mundi gubernatio, & præsertum hominum custodia, Beatis
Angelis à Deo commissa sit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

ARTICVLVS III.

An mundi gubernatio, & praesertim hominum custodia, Beatis Angelis à Deo commissa sit?

DE Angelorum dignitate & gloria, variisque eorum hierarchiis & ordinibus, abundè satis pertractavimus, praecedentibus articulis: oportet nunc ut varia illorum ministeria explicemus, & eaque declaremus charitatis & benignitatis obsequia, quae ab illis humanum in genus assidue derivantur. Nam si multum est ad nos loqui de ea claritate & gloria, quae in semetipsis, imò **B** in Deo suo Angeli sancti nostris omnino supereminet cordibus; de ea loquamur, quam nobis exhibent gratia & charitate, ut Bernardi verbis utar. In supernis enim Spiritibus non solum admirabilis dignitas, sed dignatio amabilis invenitur.

Serm.
1. de S.
Chaele

§. I.

Prima pars quaestii resolvitur.

46 Dico primò, Deus per Beatorum Angelorum ministeria hunc visibilem mundum gubernat. Ita D. Thomas hic quaest. 110. art. 1.

Probatur ratione ipsius. Omnis particularis potestas gubernatur per superiorem & magis universalem, sicut potestas Ballivi per potestatem Regis: Sed virtus corporea est magis particularis, quam virtus spiritualis Angelorum, eique inferior, ut patet: Ergo ab illa regitur.

Præterea, ut dicitur idem S. Doctor 3. cont.

47 Gentes cap. 78. *Quae amplius de virtute divina providentia participant, sunt executiva divina providentia in ea qua minus participant. Creatura autem intellectuales plus aliis de ipsa participant: nam cum ad providentiam requiratur dispositio ordinis, quae fit per cognoscitivam virtutem, & executio qua fit per operativam, creatura rationales utramque virtutem participant; reliquae vero creatura virtutem operativam tantum: Per creaturas igitur rationales omnes aliae creaturae sub divina providentia reguntur. Unde Augustinus libro 83. quaestionum, quaest. 79. ait: *Vnaquaeque res visibilis in hoc mundo, habet potestatem angelicam sibi propositam.* Et Gregorius 4. Dialog. cap. 15. in hoc mundo visibili, inquit, nihil nisi per creaturam invisibilem disponi potest. Item Nazianzenus carmine 6. de ministrantibus Angelis sic ait:*

Pronaque ad obsequium pars altera sustinet orbem, Auxilioque suo servat.

Ubi alludere videtur ad illud Job. cap. 9. *Deus cuius in a nemo resistit, sub quo curvantur qui portant orbem.* Orbem enim sancti Angeli sustinere & portare dicuntur, quia divinorum illorum Spirituum ministerio Deus utitur in hujus visibilis mundi gubernatione. Unde Philo Judaeus libro 1. quaest. in Genesim, columnas illos similes esse ait, *quae rotas domos sustinent: Sic enim divinae illae Virtutes mundum universum, & in humano genere id quod optimum, ac Deo charissimum est, sustinent.*

48 Id etiam solo luminis naturalis ductu agnovere quidam ex antiquis Philosophis. Triflingus enim in Pyramandro cap. 1. Angelos mundi hujus gubernatores appellat: & cap. 8. ait, quod Deus creavit septem opifices circa septem circulos: hi sunt mundi hujus gubernatores. Quod

A fortè ex sacris paginis mutuatus est: in Scriptura enim mentio fit septem spirituum, quos Deus creaturarum omnium regimini à Deo praefecit sunt: unde meritò putant Recentiores aliqui eos significari per septem oculos, quos vidit Propheta in uno lapide, Zacharia 3. Seneca etiam apud Laëtantium, libro 1. cap. 1. sic fatetur: *Deus cum prima fundamenta molis pulcherrime jaceret, ut omnia sub ducibus suis irent, quamvis ipse per totum corpus se intenderat, tamen ministros regni sui Deos (id est Angelos) genuit.*

Eadem veritas adumbrata videtur per scalam illam mysteriis plenissimam, quam vidit Jacob Genesim 28. Illa **C** (ut interpretantur Theodoretus & Cyrillus Alexandrinus) Dei providentiam circa hæc inferiora significabat: Angeli verò per eam ascendentes & descendentes, divinorum illorum Spirituum ministeria in hujus visibilis mundi gubernatione denotabant. Dicitur, inquit Theodoretus, nihil negligenter & sine cura ab omnipotenti Deo administrari, sed ipsum omnia dispensare, sanctorum Angelorum utentem ministerium. Unde etiam apud Ezechielè Cherubini curum Dei ferre dicuntur, quia (ut explicat Novatianus) Deus Beatorum illorum spirituum ministerio utitur in hujus visibilis mundi gubernatione. Quod non est intelligendum de superioribus illis spiritibus, qui in prima hierarchia secundum obtinent locum; illi enim, ut supra vidimus, semper Deo assistunt, & ad externa ministeria nunquam mittuntur; sed de aliis Angelis quaeque inferiorum ordinum, qui Cherubini nomen interdum sortiuntur, eo quòd aliquam proprietatem Cherubinatorum participant nempe scientiam vel sapientiam, quae ad regimen & gubernationem universi maximè requiritur; unde in illa aliquo modo Cherubinis subordinantur.

§. II.

Corollaria notatu digna.

D **E**X his colliges primò, errasse Aristotelem, dum solum in corpora caelestia immediata praesidentia superioribus spiritibus seu intelligentiis tribuendum putavit; proinde eos non plures esse credidit, quam essent orbis quos moverent, seu caeli quibus administrandis praesiderent. Colligitur, inquam, in hoc illum errasse: quia, ut vidimus, Angeli non solum caelestia, sed alia etiam inferiora corpora, Dei ordinatione administrant & regunt. Cujus rationem assignat D. Thomas hic quaest. 110. articulo primo ad 2. Quia praeter operationes naturales, quae in istis inferioribus corporibus exercentur, sunt etiam aliae, quae à principio naturali esse non possunt, sed contingenter ad naturam se habent, vel naturae visibilis vim excedunt, ut patet de conversione virgae in serpentem, de loquela asinae, & aliis operationibus extraordinariis & miraculosis, de quibus in Scriptura fit mentio: licet autem ad actiones inferiorum corporum naturales, impressio sola, & motus aut influentia caelestium orbium sufficere videantur, neque ad illas requiritur necessariò ullas operationes Angelorum, ut sint immediata earum principia, ad actiones tamen alias, quae praeter naturam fiunt, vel accidunt naturae, sufficere non possunt eorumdem corporum impressiones ac virtutes; quia ex seipsis ad naturales effectus

...as determinate sunt: sed ad illas ministe-
rium Angelorum requirunt. Unde maxima om-
nium miraculorum quae facta sunt in veteri Te-
stamento, ut in liberatione populi Israel de A-
gypto, in illius ductu per desertum &c. item
Prophecarum illuminatio ad edenda oracula,
Angelorum ministerio facta sunt: imò totius
legis veteris traditio disposita est per Angelos,
Denique, quod majus est, nul-
lum est mysterium Christi Redemptoris, ad cu-
jus publicationem, gloriam, & executionem,
non plurimum contulerint ministeria SS. An-
gelorum, ut ex Evangelio constat.
Ex dictis etiam colligis, valde probabile esse,
mod ex Gregorio docet D. Thomas hic quaest.
113. art. 2. nempe cuilibet rerum materialium
generi, imò & cuilibet ipsarum speciei, propri-
um & determinatum Angelum in custodia ef-
ferre deputatum. Nam, ut ibidem discuitur S. Do-
ctus, Angelorum custodia est quaedam executio
divinae providentiae: Dei autem providentia
impartialiter est circa illa quae perpetuo manent,
nulla sunt genera & species rerum corruptibili-
um. Ergo pro illarum conservatione & propa-
gatione aliquis Angelus deputatus est. Unde
apocalyp. commemoratur Angelus aquarum
cisternarum, id est ut explicant SS. Patres, Ange-
lus qui praestitit aquis: & cap. 16. fit mentio de a-
ngelo habente potestatem supra ignem. Ex
pro Andreas Celsariensis infert Angelicas pote-
states creaturis etiam irrationalibus esse praepo-
sitas, & earum custodiae & conservationi invigi-
lare. Quare cum sint duo modi custodiendi ali-
quam rem, removendo scilicet causas quae ei
nocere possunt, & promovendo bonum illius,
numquamque exercent Angeli circa insensibilia:
numquam quidem, quia multa quae nocere pos-
sunt eorum productioni & conservationi, remo-
ventur secundum verò praestant, applicando a celi-
stibus: hoc enim solum modo ad rerum cor-
ruptibilitatem generationem & propagationem
possunt concurrere, ut docet D. Thomas hic
quaest. 110. art. 2. & probat hac ratione. Id quod
compositum in mediata forma materiae, debet
habere similitudinem cum composito quod ex
materia & forma resultat; vel quia est pariter
compositum, vel quia eminenter ipsum conti-
net quoad materiam & quoad formam. Sed An-
gelus non est similis composito, ullo ex praedictis
modis; cum neque sit compositus ex materia &
forma, ut patet, neque virtualiter aut eminenter
materiaeque contineat; hoc enim soli Deo propri-
um est, cum sit ipsum esse per essentiam: Ergo
Angelus non potest immediate inducere for-
mam in materia, sed mediata tantum, eam praepo-
nendo ac disponendo ad receptionem formae,
per activorum & passivorum applicationem.
Ergo intelliges, quam aliena sit à mente S.
Doctoris eorum sententia, qui asserunt viventia
imperfecta, quae ex putri materia generantur si-
cut causa univoca, reduci in intelligentias caelo-
rum motrices, tanquam in causas principales:
nam enim D. Thomas mox allata convincit op-
positum. Unde dicendum est, omnes illas pro-
ductiones speciales viventium imperfectorum,
reduci in ipsum autorem naturae, suppletentem
specialiter defectus causarum particularium;
corpora verò caelestia ad eas concurrere tan-
quam instrumenta Dei; ipsos autem Angelos se-
habere ut pure applicantes instrumenta illa, non
verò ut ea elevantes.
Tom. II.

A Quærunt hic aliqui, an Angeli virtute sua na-
turali possint vera patrare miracula?
Respondeo negativè: quia miraculum verum,
& tale simpliciter, est quando fit aliquid contra
aut præter ordinem totius naturae creatae: sicut
autem solus Deus est author totius naturae, ita
solus ille potest præter aut contra totum naturæ
creatæ ordinem operari, unde dicit David: *Qui
facit mirabilia solus.*
Adde quod Angeli pars mundi sunt: Sed pars
non potest plus toto: Ergo naturæ ordinem &
leges universi Angeli mutare non valent, juxta
illud Apostoli ad Hebræos 2. *Non subiecit Deus
Angelis orbem terræ futurum*, id est mundum istum
visibilem; qui futurus dicitur, *non respectu nostri,*
*sed respectu Christi, qui est ab aeterno, cum orbis sit in
tempore*, inquit S. Thomas ibidem lect. 2. Possunt
tamen Angeli plures effectus mirabiles præsta-
re, qui possunt dici miracula secundum quid, &
respectu nostri, qui ea miramur quorum causas
nescimus. Cum enim omnia corpora inferiora
obediant illis ad motum localem; activa, quo-
rum proprietates perfectas habent, applican-
do passivis, possunt multa efficere, quae naturæ
solius operatio nunquam fecisset, nisi artificio-
sâ illâ applicatione fuisset adjuta.

C §. III.
Statuitur secunda conclusio.

Dico secundo, homines per Angelos regi & 53
gubernari.

Hæc conclusio sequitur ex præcedenti: si e-
nim per Angelos totius hujus visibilis universi
regimen exercetur, homo qui est præcipua hu-
jus pars, debet ab illis regi & gubernari.

Præterea, ut discuitur D. Thomas hic quaest.
113. art. 1. Ordo divinae providentiæ exigit ut
mobilia ac mutabilia regantur immutabilia; ut
patet in corporibus inferioribus & corruptibili-
bus, quæ moventur per caelestia & incorruptibi-
lia: Sed homines, quantum ad animam & cor-
pus, quantum ad cogitationes & affectus, mu-
tabiles sunt, ut experientia constat, & colligitur
ex illo Sapient. 9. *Cogitationes mortalium timida, &
incerta providentia nostra*: Ergo debent regi per
Angelos.

Si autem quæras, quomodo Angeli homines 54
gubernent, seu quos actus erga illos exercere
valeant?

Respondeo ex D. Thomâ hic quaest. 111. illos
tria præcipue circa homines opera exercere pos-
se. In primis enim eorum intellectum illumina-
re possunt, & ignorantiae tenebris purgare: quia
sunt (inquit Areopagita) *clara & illustra lumina,
quæ habent manantes, & se foras effundentes illustra-
tiones*: vel ut ait Nazianzenus, *secundi splendores,
primi splendoris administri*: vel ut loquitur Da-
mascenus, *secundaria lumina, quæ à primo lumine
lucem hauriunt*. Unde in Apocalypsi vocantur
Lampades ardentes, & apud Job *Astra matutina*,
ob maximum clarissimumque splendorem quo
præditi sunt. Illuminant ergo hominem, non
infundendo ei species, vel aliquem habitum:
quia, ut supra vidimus, non possunt illabi intra
mentem illius, sed proponendo veritatem mo-
do ipsi proportionato, id est sub sensibilibus si-
militudinibus adumbratam: *Impossibile enim
est* (inquit Dionysius de caelesti Hierarch.
cap. 1.) *aliter nobis lucere divinum radium, nisi
varietate sacrorum velaminum circumvelatum.*

E Ergo intelliges, quam aliena sit à mente S.
Doctoris eorum sententia, qui asserunt viventia
imperfecta, quae ex putri materia generantur si-
cut causa univoca, reduci in intelligentias caelo-
rum motrices, tanquam in causas principales:
nam enim D. Thomas mox allata convincit op-
positum. Unde dicendum est, omnes illas pro-
ductiones speciales viventium imperfectorum,
reduci in ipsum autorem naturae, suppletentem
specialiter defectus causarum particularium;
corpora verò caelestia ad eas concurrere tan-
quam instrumenta Dei; ipsos autem Angelos se-
habere ut pure applicantes instrumenta illa, non
verò ut ea elevantes.
Tom. II.

Unde Bernardus serm. 41. in Cantic. exponens illud, *Murenas aureas faciemus illi vermiculatas argento*, sic habet: *Aurum Divinitatis est fulgor; aurum sapientia est que desursum est. Hoc auro fulgentia quadam quasi veritatis signacula spondent se figuraturos hi quibus id ministerii est, superni aurifices, hoc est Angeli boni, atque internis anima auribus inserturos: quod ego non puto esse aliquid, quam texere spirituales quasdam similitudines, & in ipsis purissima divine sapientia sensa anima contemplantis conspectibus importare, ut videat saltem per speculum & in enigmate, quod nondum facie ad faciem valet ullatenus intruere.*

55 Advertendum est autem, hanc esse differentiam inter Angelum illuminatum ab alio Angelo, & hominem pariter illuminatum, quod Angelus non solum cognoscit rem de qua illuminatur, sed etiam personam illuminantem, non autem homo. Ratio hujus disparitatis est, quia omnis illuminatio est locutio: Angelus autem cui fit locutio, cognoscit semper Angelum sibi loquentem; eò quod locutionem sibi factam percipiat per eandem speciem quã Angelum sibi loquentem cognoscit: at verò homo, quia locutionem sibi factam ab Angelo non percipit per speciem repræsentantem Angeli loquentis substantiam, sed per speciem omnino distinctam; ideo quamvis percipiat locutionem & revelationem sibi ab Angelo factam, non tamen cognoscit quis sit ille Angelus loquens & illuminans.

56 Secundo possunt Angeli regere homines, movendo eorum voluntatem; non quidem ab intrinseco, & ex parte potentie (hoc enim inquit S. Thomas hic quæst. 111. art. 2. & supra quæst. 106. art. 2. soli Deo convenit, qui virtutem volendi creaturam rationali contulit: sicut naturalem inclinationem solum illud agens potest mutare, quod potest dare virtutem quam consequitur inclinatio naturalis) sed ab extrinseco; & hoc duplîter, repræsentando scilicet objectum; & concitando appetitum inferiorem, qui in eadem anima unã cum voluntate radicatur. Ex quo infert S. Doctor locis citatis, quod solus Deus efficaciter potest movere voluntatem hominis; Angelus verò per modum suadentis tantum, & ut manifestans aliqua bona creata, ordinata in Dei bonitatem. De quo 1. 2. quæst. 10. ubi de motivo voluntatis, & modo quo à Deo movetur, fusè dicemus.

57 Tertio possunt Angeli movere sensus hominis, tam internos, quam externos, ut docet S. Thomas ubi supra art. 3. & 4. illos quidem per commotionem spirituum & humorum, quibus turbatis, necesse est eos moveri & perturbari; istos verò, obijcitur illis aliquod corpus sensibile à natura formatum, aut de novo aliquod formando, ut cum apparent in corporibus assumptis. De quo supra disp. 3.

S. IV.

Tertia conclusio stabilitur.

58 **D**ico tertio: Angelos Beatos ad custodiam hominum esse à Deo deputatos.

Hæc conclusio sic absolute sumpta est de fide: vix enim quidquam aliud est frequentius in Scriptura, & Sanctis Patribus. In primis dicitur Plal. 90. *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Ubi Bernardus serm. 12. *Si fidem consulas, ea tibi angelicam*

A probat non deesse præsentiam. Ad sunt igitur & ad sunt tibi, non modo tecum, sed etiam pro te: ad sunt protegant, ad sunt ut prosint. Item Isaiæ 63. *Deus Ubi Procopius & Cyrillus, Beatos Angelos, potentissimasque cœli Virtutes interpretantur.* Denique Actorum 12. ubi puella nunciavit hære Petrum ante januam, fideles dixerunt: *Angelus ejus est.* Ex quo intelligimus (inquit Chrysostomus) quod unusquisque Angelum habeat custodem.

Potest etiam suaderi conclusio ratione D. Thomæ supra adducta: Rectus enim ordo divinæ providentiæ postulat, ut inferiora per superiora, & mobilia ac variabilia per immutabilia & invariabilia moverentur & gubernentur. Deinde cum Deus hominibus Dæmones ad exercitium dederit, ut infra dicemus, divinam ejus bonitatem decet, ut bonos etiam Angelos ad eorum defensionem & custodiam destinaret. Item quia status hominum, prout sunt in via, puerorum statui ab Apostolo comparatur; sicut puer, quando parvulus est, & facilis ad cadum, indiget manu ductore sive pedagogo, quousque ad perfectam veniat ætatem; ita homines indigent custode spirituali, quousque perveniant ad ætatem perfectam; scilicet alterius vitæ: maximè verò, quia quando sunt hinc in via, multis quantum ad corpus, & quantum ad animam sunt obnoxii periculis, ratione quorum indigent custodiri per Angelos. Unde Dionysius eos appellat *bonos ductores nostros: Tertullianus, Descriptores & apparitores, qui universam hominum vitam modulantur: Cyprianus, salutis nostre ministeriales; Basiliius, pastores: Cyrillus, duces populi: Bernardus: paranympnos, Athanasius denique, hominum pedagogos.*

Contra hanc assertionem obijci potest, hinc in fine hujusmodi custodiam felicitati Angelorum opponi: *Angeli enim eorum* (inquit Salvator Matth. 18.) *Semper vident faciem Patris mei.* Si ergo semper Deum vident, eique assistunt, quomodo hominum custodiæ incumbere possunt? hinc in fine hujusmodi custodiæ incumbere possunt? hinc in fine hujusmodi custodiæ incumbere possunt?

Verum ad hoc facile respondetur, quod perpetua eorum assistentia coram Deo, seu perpetua contemplatio Dei, præsentiam illam & custodiam non impedit, nec illos ab ejusmodi contemplatione tale ministerium seu cura & providentiæ ullatenus retrahit, ut docet Divus Gregorius homil. 34. in Evang. ubi ait: *Hoc quod de ipsis agminibus qua mittuntur certum tenemus, quia & cum ad nos veniunt, sic exterius implent ministerium, ut tamen nunquam desint internis per contemplationem: nam quacumque mittuntur, intra Deum currunt.* Unde Dionysius 4. de divin. nomin. docet quod Angeli moventur triplici motu, nempe circulari, recto, & obliquo: circulari quidem, in quantum uniformiter & indefinenter intuentur Deum; sic inquit D. Thomas 2. 2. quæst. 180. art. 6. ad 2. motus circularis uniformiter est circa idem centrum: recto verò, quando ad inferiora descendunt, inferioribus providendo: ac tandem obliquo, ex recto & circulari composito, in quantum Dei contemplationem, & providentiæ de inferioribus conjungunt.

Quæres: An singulis hominibus, manifeste fidelibus, singuli adsint Angeli custodes?

Respondeo affirmativè cum D. Thoma hic quæst.

quodammodo, art. 1. Angelorum enim custodia (inquit) est quaedam executio Divinae Providentiae, quae per se primò versatur circa res incorruptibiles; unde supra dicebamus, quod pro singulis erant corruptibilibus speciebus, ratione perpetuitatis quae gaudent, aliquis Angelus deputatus est: homines autem non solum sunt incorruptibiles, quantum ad speciem, sed etiam, quantum ad proprias formas singulorum, quae sunt animae rationales, quod de aliis rebus corporeis dici non potest: Ergo licet alia individua rerum corporearum, non habeant Angelum deputatum ad suam custodiam, bene tamen singuli homines in particulari, ob extimiam scilicet immutabilitatem nostrarum dignitatem. Unde Hieronymus in cap. 18. Matthaei: Magna profecto dignitas animarum, ut unaquaque habeat ab ortu natiuitatis in custodia sui Angelum delegatum. Et Seneca Epist. 90. ait, Unicuique nostrum pedagogum laevi Dem, non quidem ordinariam: sed hunc infirmitatis nota, ex eorum numero quos Ovidius ait de plebe Deos. Item Epictetus apud Arrianum: Tutorem, inquit, unicuique Deus assignavit singulorum genium, & huic ipsum custodiendum tradidit, & nihil est eiusmodi qui neque dormiat, neque falli possit. Nam cum tandem alteri praestantiori, ac sollicitiori custodi unum quemque nostrum committeret? Iamque quando januas ocluseritis, & tenebras intus intraveritis, memento te uti nunquam vos solos esse habitos. Non enim estis: Sed Deus intus est, & ipse genium est. Plato etiam in Apol. pro Socrate ad Athen. ante medium, & in Phaedo, ante finem, eandem veritatem disertè declaravit, his verbis: Ita autem circumfertur, unumquemque mortuorum ab eo demone, qui viventem foras fuerat, in quemdam locum de industria ducit, ut parcat omnes Manes congregatos ex rari constitutione iudicii formula, ad inferos proficisci, cum duobus tamen mandatum est, eos qui ad illa loca sunt, tractare. Existimabat autem Plato huiusmodi custodes deputatos esse hominibus, non in eorum tantum curam in vita haberent, sed ut testes etiam ipsorum operum & cogitationum omnium post mortem apud Deos esse possent, ut testatur Apuleius in libro quem inscripsit de Divis Sacris. Idem Plato in Theage in persona Socratis sic loquitur: Est quoddam quod Divino Numine ab invicem etiam etatis primordio constituitur. Illud autem vox quaedam est, quae cum iussit, mihi semper significat eius rei quam sum facturus dehortationem. Non verò ad quidquam suscipiendum me impellit. Quod si quis amicorum mihi alicui communicat, & illa vox exierit, illud idem iussit, dehortatur, nec id ut suscipiam permittit. De hoc etiam narrat citatus Apuleius, quod etiam confirmat Tertullianus libro de anima cap. 1. quod ille à pueritia in sui custodiam habuerit demonem, id est bonum Angelum, ut plerique interpretantur, & constat ex his quae tali custodiam tribuit Apuleius, vocat enim illum, Custodiam singularem, praefectum domesticum, speculato-rem proprium, curatorem intimum, observatorem intimum, arbitrum atque testem inseparabilem, magistrum improbatorem, bonorum approbatorem: quae omnia, praesertim ultima, non nisi bono Angelo conveniunt.

Mirum est igitur, hanc veritatem, quae nec gentes & Paganos latuit, non innotuisse Calaneo: ille enim primò quidem de illa dubitat 1. 1. cap. 1. 4. §. 7. postea verò super Psal. 90. tan-

quam merum commentum eam exhibeat. Verum praeter testimonia jam adducta, Gregorius Nyssenus in vita Moysis ait, occultam esse traditionem, seu sermonem fide dignum, ex paterna traditione acceptum ac descendentem, Angelum quemdam incorpoream naturam constantem unicuique in adminiculum vitae fuisse à Deo constitutum. Id etiam disertè docet Basilus libro 3. contra Eunomium, ubi haec scribit: Quod autem unicuique fidelium adfit Angelus, tanquam paedagogus aliquis, & pastor, vitam gubernans, nemo contradicat, qui Domini verborum meminerit dixeris: Ne contemnat unum ex his pusillis, quoniam Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est. Et Psalmista dicit: Castra metabitur Angelus Domini in circuitu timentium eum. Et Angelus qui eruit me à inventure mea, & alia id genus.

Addo quod Ecclesia ubique terrarum, publicè & constanter docet, singulos fideles invocare suum Angelum custodem, ad impetrandum à Deo auxilium, defensionem, & regimen, idque publico & solemnio officio Angeli custodis: Sed Augustinus Epist. 118. iure pronuntiat, quod licet non habeamus de aliquo dogmate expressam Scripturam definitionem, sufficit univertalis Ecclesiae consuetudo, contra quam disputare, est, inquit, insolentissima insania: Ergo &c.

Dixi autem datos esse Angelos custodes singulis hominibus, maxime fidelibus, quia expressus de fidelibus loquuntur Scriptura & SS. Patres. Non tamen negari debet, etiam infideles & paganos, habere suos Angelos custodes: Tum propter rationem jam adductam, & ex dignitate ac immortalitate animae rationalis petitam: Tum etiam, quia Divus Dionysius de coelesti Hierarch. cap. 9. asserit unum Angelum praefectum fuisse Regi Aegypti, & alterum Regi Babyloniorum; à quibus Pharaoni & Nabuchodonosori immissa fuerunt somnia recitata Genesis 41. & Danielis 2. Tum denique, quia ut ait Divus Thomas hic art. 4. ad 3. Sicut praesenti & infideles, & etiam Antichristus, non privantur interiori auxilio naturae rationis, ita etiam non privantur exteriori auxilio totius naturae humanae divinitus concesso, scilicet custodia Angelorum: per quam etsi non juvantur quantum ad hoc quod vitam aeternam bonis operibus mereantur, juvantur tamen, quantum ad hoc quod ab aliquibus malis retrahuntur, quibus & sibi ipsis & aliis nocere possunt. Unde quando Apostolus dixit Angelos in ministerium mitti, propter eos quae hereditatem capiunt salutis, noluit illis verbis significare solis praedestinati dari Angelos custodes, sed solum voluit declarare finem ministerii Angelici in universum esse hominum salutem, & ministeria Angelorum erga reprobos, in bonum electorum redundare.

Dixi etiam singulis hominibus dari singulos Angelos custodes: quia nec debuerunt omnes homines omnium Angelorum curae committi indeterminate, sed quilibet debuit uni certo commendari, ut singulorum salutem efficacius provideretur: nec duo debuerunt ab uno Angelo custodiri, quia possent ad invicem ita distare, ut non posset utriusque simul Angelus succurrere. Unde Bernard. §. de consider. cap. 4. ait: Putemus Angelos dici, qui singuli singulis hominibus dari creduntur. Et Chrysostomus homil. 3. in cap. 1. Epistolae ad Colossenses, docet secundum numerum fidelium, esse numerum Angelorum.

S. V.

Plura corollaria notata digna.

- 64 **E**X di&is in hac conclusione, & in resolutione qua&sti, inferes primò, hominem in statu innocentia& habuisse Angelum custodem. Nam ut ait D. Thomas hic art. 4. ad 2. homo in statu innocentia& non patiebatur quidem aliquod periculum ab interiori, quia interior& erant omnia ordinata: imminabat tamen ei periculum ab exteriori, propter insidias Dæmonum, ut rei probavit eventus, & idèò indigebat custodia& Angelorum.
- 65 Inferes secundò, quod si homo fuisset conditus in statu naturæ puræ, habuisset Angelus ad sui custodia& deputatos: tunc enim licet Angelorum custodia& homini ad percipiendam vitæ æternæ hæreditatem (ad quam non esset ordinatus) non fuisset utilis aut necessaria, bene tamen ut homo moveretur in finem sibi connaturalem, & incitaretur ad virtutum officia.
- 66 Inferes terciò, quod pueri in utero materno adhuc existentes, habent Angelos ad sui custodia& delegatos, per quos remouentur impedimenta, quæ illis Dæmones inferre possunt. Unde Tertullianus libro de anima cap. 37. *Hominis in utero serendi, struendi, fingendi paraturam divinis officiis, id est Angelis, commissam esse dicit. Qualem verò Angelum habeant, an proprium scilicet, aut maternum: Respondeo ex D. Thomas hic art. 5. ad 3. Quod puer quando est in materno utero, non totaliter est à matre separatus, sed per quandam colligationem est quodammodo adhuc aliquid ejus, sicut & fructus pendens in arbore est aliquid arboris. Et idèò probabiliter dici potest, quod Angelus, qui est in custodia& matris, custodiat prolem in matris utero existentem. Sed in natiuitate, quando separatur à matre, Angelus ei ad custodia& iam deputatur.*
- 67 Inferes quartò, Beatissimæ Virgini, licet in gratia confirmata, non defuisse Angelum custodem, & coelestem genium ac paranympum, docet D. Bernardus Episcopus 77. existimat tuisse Gabrielem Archangelum. Quamvis enim Dæmonum in insidiis non pateret, quæ serpentis caput pede contriverat; nec ab Angelis edoceri deberet, quæ Deum habebat magistrum; Angelorum tamen presentia& poterat recreari, & eorum iuvari ministerio.
- Quoad Christum verò, eum non habuisse Angelum ad sui custodia& deputatum, docet D. Thomas hic art. 4. ad 1. tum quia erat caput & dominus Angelorum: tum etiam, quia in quantum homo immediatè regulabatur à Verbo Dei: tum denique, quia secundum animam erat comprehensus: unde nec ejus bonum poterat impediri, nec ipse in bonum promoveri. Quod si legimus Christum ab Angelo in passione fuisse confortatum, hoc ita intelligendum est, ut Angelus hoc præstiterit, non quasi custodiendo, vel aliquid imprimendo in Christum, sed reverendo eum, & congratulando fortitudini ejus, ac per modum alicujus ministerii quod ei exhibebat. Unde Augustinus in Psal. 56. *Angeli ministrabant ei, non tanquam misericordes indigenti, sed tanquam subiecti Omnipotenti.*
- 68 Inferes quintò, animam separatam non habere Angelum custodem: quia, ut supra dicebamus, Angelorum custodia& est quædam executio divinæ providentiæ, omnia conservantis & regentis: divinæ autem providentiæ proprium est, ea con-

A ferre quæ promovent ad finem, & ea removere quæ à fine impediunt; & idèò illis duntaxat sunt moveri in bonum, & impediti à malo: Sed anima separata sic se habet, ut vel beata sit; & sic ad finem pervenit: vel damnata; & sic ad finem pervenire non potest: Ergo nec Angelum habet custodem, nec habere potest; sed si sit beata, habet in cælo Angelum conregnantem; si damnata, in inferno Dæmonem punientem, ut ait D. Thomas hic art. 4. Et quamvis animæ quæ in purgatorio expiantur, nondum actu beatae sint, sunt tamen in termino hujus viæ, nec à fine deficere amplius possunt, unde Angelo custode non indigent: habent tamen Angelos ad consolationem deputatos, qui eas in tormentis recreant, suis intercessionibus apud Deum juvant, & tandem in cælum evectunt.

Inferes sextò, alumnum à custode non deleri ante mortem: Tum quia quando vivit, promoveri potest ad bonum, & à malo removeri: Tum etiam, quia Angeli boni promiores sunt ad hominem adjuvandum, quam mali ad infestandum: atque adèò sicut mali nunquam cessant à infestando, ita nec boni à custodiendo.

Nec obstat quod Angeli custodes semper in terra non versentur, sed aliquando in cælo evolent: nam ut ait D. Thomas hic art. 6. ad 3. *Angelus est interdum derelinquat hominem loco, non tamen derelinquit eum quantum ad effectum custodiendi, quia etiam cum est in cælo, cognoscit quid circa hominem agatur, nec indiget morâ temporis ad motum localem, sed statim potest adesse.*

Non obest etiam, quod in persona SS. Angelorum dicitur Hieremias 51. juxta Glossam: *Corravimus Babylonem, & non est sanata, derelinquimus eam: nam ut interpretatur idem S. Doctor ibidem in corp. articuli, Angelus custos dicitur dimittere hominem, prout non impedit quod datur alicui tribulationi, vel etiam quod cadat in peccatum, secundum ordinem divinorum iudiciorum. Et secundum hoc Babylon & domus Israel ab Angelis derelicta dicuntur, quia Angelorum custodia& non impediverunt quin tribulationibus subderentur.*

Inferes septimò, Pontifices, Reges, & alios personas publicas, præter Angelum quem habent delegatum ab ortu natiuitatis, habere alium superioris ordinis, ipsi datum ab eo tempore quo incipiunt habere curam communitatis: quia sicut illi egent duplici prudentia, ita & duplici indigent gubernatore & custode. Unde S. Thomas in 2. dist. 11. quæst. 1. art. 2. ad 4. *Homo in prelacione constitutus, illuminatur ab Angelo superioris ordinis, de his quæ ad statum personæ pertinent, sed ab Angelo Principe, de his quæ spectant ad regimen multitudinis.* Hinc Abulensis Match. quæst. 60. infert quod Beatissima Virgo dicitur habuisse Angelos custodes, unum ut privata persona, alium ut Mater Dei, & quando officium Matris exercuit.

Inferes octavò, præter Angelos custodes, quos qui pro singulis hominibus deputantur, alios præfici singulis nationibus, regnis, provinciis, & civitatibus. Nam Daniel. 10. fit mentio de Principibus regni Persarum, Græcorum, & Judæorum; per quos Principes intelliguntur Angeli regnorum illorum tutelares; juxta interpretationem D. Hieronymi superes; juxta interpretationem D. Hieronymi superes; juxta interpretationem D. Hieronymi superes; juxta interpretationem D. Hieronymi superes.

zenus orat. 3. asserit dari Angelos civitatum & Ecclesiarum. Et carmine 6. de substantiis mentis prædicit, seu Angelis ait:

Ubi homines, urbes istis, gentesque gubernant.
Item Origenes lib. 1. Periar. cap. 8. tradit dari Angelos singularum Ecclesiarum, seu Episcoporum, id est ad custodiendas singulas communitates constitutos, & probat ex Apocalypsis 1. & 2. & 3. Idem habet homil. 20. & 24. in Numi, & homil. 4. in Ezechiel. Denique Clementis Alexandrinus lib. 6. Strom. versus finem dicit: *Per gentes & civitates divisa sunt Angelorum presbiteria*: quod etiam asserit Epiphanius hæresi 37. & adducit illud Deuter. 32. *Constituit terminos gentium, juxta numerum Angelorum Dei*, ut habent Septuaginta. Quo loco etiam utitur Hieronymus Daniel. 7. licet ad litteram intelligendus sit de distributione terræ sanctæ, juxta numerum Tribuum: unde in vulgata editione sic legitur: *Constituit terminos populorum, juxta numerum filiorum Israel*. Gentiles etiam non singulari modo hominibus, sed etiam civitatibus ac locis, præesse beneficis genios arbitrati sunt. Unde Prudentius in secundo contra Symmachum.

*Quamquam cur Genium Roma mihi fingitis unum?
Cum portis, domibus, thermis, stabulis solentis
Asignare suos Genios? perque omnia membra
Vrbis, perque locos Geniorum millia multa
Fingere, ne propria vacet angulus ullus ab umbra.*

Inferes nonò, valde probabile esse, Sacerdotem peculiarem habere Angelum qui ei celebranti assistat, illum in tanto mysterio peragendo juvet ac dirigat, ejusque preces & hostias omnipotentis Deo offerat. Hoc enim plures cum S. Thoma 3. p. quæst. 83. art. 4. ad 9. deducunt ex verbis illis Canonis Missæ: *Supplices te rogamus omnipotens Deus, jube hæc perferri per manus sancti Angeli tui, in sublime altare tuum, in conspectu divine Majestatis tue.* Idem colligitur ex Scriptura: nam Judic. 13. Manue sacrificante, *Cum ascenderet flamma altaris in cælum, Angelus Domini prius in flamma ascendit.* Et Lucæ 1. Zachariæ incensium adolescenti apparuit *Angelus Domini stans à dextera altaris.* Et certè si nascente Christo in stabulo, subito facta est cum Angelo multitudo militiæ *caelestis laudantium Deum*, ut dicitur Lucæ 2. cur non etiam nascente Christo quotidie sacramentaliter in altari, Angelus aliquis tanto mysterio specialiter assistat, qui Sacerdotem juvet ad illud attentè & devotè peragendum? Hunc verò Angelum aliqui censent illum esse cui templi vel altaris cura commissa est: alii verò probabilius existimant, esse proprium Angelum tutelarem Sacerdotis: cum enim Angelus unicuique mortaliter detur, ut illum instruat & dirigat in iis quæ ad Deum conducunt, ipsius cura erit, Sacerdotem suæ tutelæ commissum dirigere ad Missæ Sacrificium ritè & attentè peragendum.

Inferes decimò, solos Angelos infimi ordinis deputari singulis hominibus custodiendis; Archangelos verò & Principatus, præfici custodia civitatum, provinciarum, & regnorum. Ita D. Thomas hic art. 3.

Probatur prima pars ex Gregorio homil. 34. in Evang. ubi ait: *Qui minima nuntiant Angeli: qui vero summa annuntiant, Archangeli vocantur.* Quod dicitur etiam Dionysio, qui in libro de cælesti hierar. cap. 9. asserit ex minorum Angelorum agminibus, foras ad explendum ministerium mitti, & ad humana venire solatia.

Ratio etiam id suadet: Tum quia custodia

Angulorum hominum est infimum omnium ministeriorum exteriorum ad quæ Angeli mittuntur: Ergo infimo ordini Angelorum debet competere, Tum etiam, quia ordo infimus Angelorum est immediatè supra homines; Ergo cum habeat immediatum ordinem ad illos, secundum convenientem divinæ providentiæ dispositionem, debuit deputari ad illorum custodiam.

Nec obstat quod Angelis custodibus incumbat arcere Dæmones, ne hominibus noceant, eorumque insultus & tentationes impedire, immò & signa efficere: quæ omnia sunt propria officia Virtutum, ut supra vidimus, non verò infimi ordinis Angelorum. Non obstat, inquam, nam, ut ait D. Thomas hic art. 3. ad 3. *Etiam inferiores Angeli exercent officia superiorum, in quantum aliquid de dono eorum participant, & se habent ad superiores sicut executores virtutis eorum. Et per hunc modum etiam omnes Angeli infimi ordinis, possunt & arcere Dæmones, & miracula facere.*

Secunda pars hujus corollarii docetur etiam à Divo Thoma, & ratione ipsius suadetur. Quòd agens est superius, tantò est universalius, ut patet in Sole, & aliis corporibus cælestibus, quæ sunt causa universales generationis rerum inferiorum; & in Deo, qui cum sit primus & supremus omnium entium, est etiam prima & universalissima omnium causarum: Ergo ad superiores ordines Angelorum pertinent officia seu ministeria magis universalia, subindeque ad Archangelos custodia urbiū vel Episcopatum, ad Principatus verò regimen provinciarum, regnorum, & imperiorum: unde (ut supra annotavimus) illi in Scriptura *Principes* appellantur.

Inferes ultimò cum D. Thoma quæst. 114. art. 1. & 2. homines impugnari & tentari à Diabolo: tum ob invidiam & odium quod concepit adversus hominem, quem scit esse capacem beatitudinis, quam ille per peccatum amisit: tum etiam propter superbiam, per quam (inquit S. Doctor) *divina potestatis similitudinem usurpat, deputando sibi ministros determinatos ad hominum impugnationem: sicut & Angeli Deo ministrant in determinatis officiis ad hominum salutem.* Unde in Scriptura tentator, seductor, inimicus homo, & malus per antonomasiam appellatur: & Genesis 2. dicitur quod sub figura serpentis primos parentes tentavit ac seduxit. Hinc Gregorius lib. 33. in Job cap. 14. ait: *Behemoth dicitur ob malitiam, & in homines crudelitatem: Leviathan verò, hoc est serpens sive draco, propter astutiam, & nocendi artes.* Et Tertullianus lib. adversus Valentinum, Diabolum, *serpentem lucifugam, & colubrum tortuosum* appellat; & subdit: *Christum columba demonstrare solita est, serpens verò tentare: illa à primordio divine pacis præco, ille à primordio divine imaginis prædo.* Notat etiam D. Gregorius ubi supra, quod Diabolus modò bellua, nunc draco, nunc avis appellatur: *Quia (inquit) per tot ad deceptorum esse species infert, in quot eos nequitas implicat. In eis quos ad stultitiam luxuria excitat, jumentum est. In eis quos ad fastum superbia, quasi alta sapientes, elevat, avis est. In eis quos ad nocendi malitiam inflammat, draco est.* Vocatur etiam apud Job *serpens leonem*, id est monstrum quoddam ex formica & leone compositum: titillat enim (inquit idem Gregorius) ut formica, & ut leo lavit & debacchatur. Vel, ut alii volunt, formica & leo dicitur:

R r r

tur: quia eis qui illi fortiter resistunt, formica est, leo verò adversus illos qui ejus tentationibus cedunt, & ab eo se vinci ac seduci patiuntur.

76 Advertendum est etiam cum D. Thoma loco citato art. 5. falsam esse sententiam aliquorum, asserentium Dæmonem semel victum, nec eum à quo victus est, nec ullum alium deinceps tentare: siquidem oppositum ex Scriptura manifestè colligitur: dicitur enim Matth. 12. *Revertar in domum meam unde exivi: & Lucæ 4. consummata omni tentatione Diabolus recessit à Christo, usque ad tempus.* Unde apud Job dormire dicitur in umbra & in secreto calami, ac in locis humentibus: sed somnum simulat, & dum dormire videtur, cor ejus ad excogitandas insidias vigilat: sicut vulpes & simiæ somnum fingunt ut aves decipiant. *Pervicacissimus hostis ille (ait Tertullianus) nunquam malitiæ suæ otium facit, qui tunc maximè sevit, cum hominem plene sentit liberatum; tunc plurimum accenditur, dum extinguitur.*

De
po-
nit.
cap. 7

Verùm sicut Dæmones semper vigilant ad tentandos & decipiendos homines: ita & beati

A Angeli ad eos custodiendos & defendendos, iuxta illud Isaïæ 62. *Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, totà die & totà nocte in perpetuum non tacebunt.* Quæ verba expendens Bernardus serm. 11. in Psal. 90. *Quantam (inquit) debet hoc verbum inferre reverentiam, asserre devotionem, conferre fiduciam: reverentiam pro presentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro custodia &c.*

Cætera quæ docet S. Thomas de custodia Angelorum, & deimpugnatione Dæmonum, clara sunt, & nullâ indigent interpretatione. B Concludamus ergo hunc Tractatû de Angelis: suspiremus ad eos de quibus loquimur, ait Gregorius: *in eam amicitiam cum Angelis, subdit Leo Papa: & magnum illum Dionysium imitemur, quæ se φιλάγγελος, hoc est amatorem Angelorum, nuncupabat. Redamemus eos, honoremus eos, quantum possumus, quantum debemus, addit Bernardus. Tunc tamen ei reddatur & amor & honor noster, à qua tam ipsis quam nobis est totum unde honorare possumus vel amare, unde amari honorare mereamur.*

